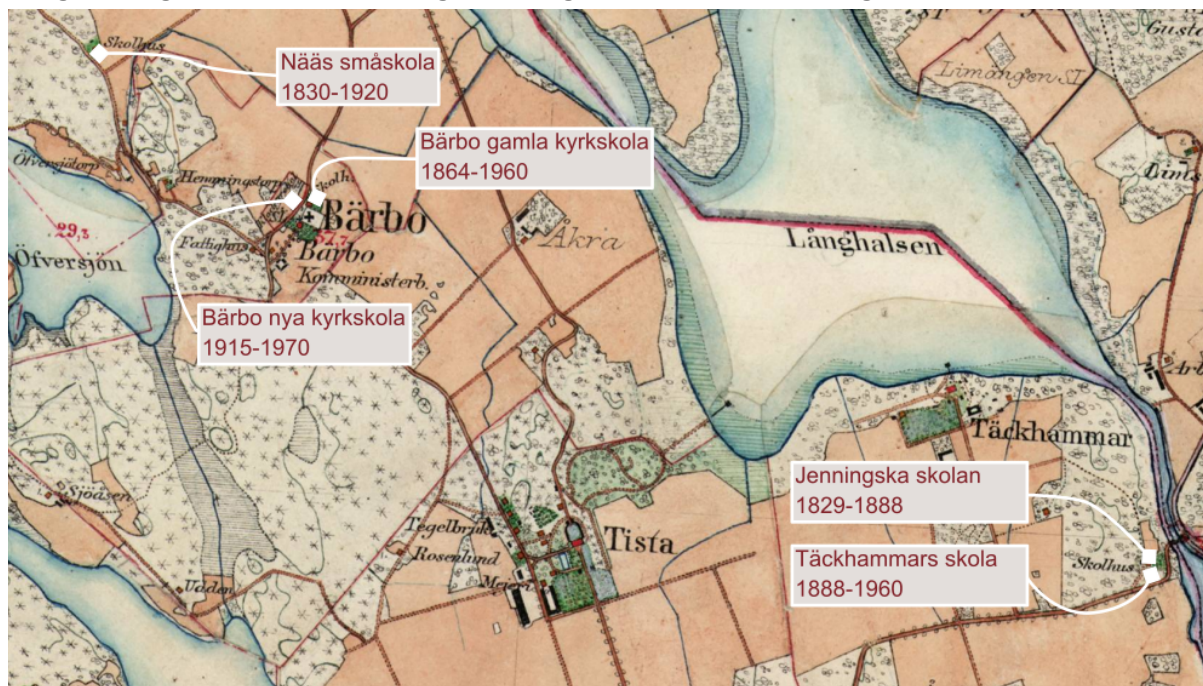

Skolorna i Bärbo

I Bärbo socken har det funnits flera skolor under åren, men idag finns ingen kvar. Alla elever i grundskolan från Bärbo åker till Stigtomta, sedan skolorna centraliserades på 1960-talet. Tidigare låg skolorna närmare så att barnen kunde gå till skolan. De som bodde längst bort hade fyra till fem kilometer att gå, ofta längs stigar genom mörka skogar. Idag behöver man inte gå så långt, men åka desto längre.

Bärbo skolor inlagda på Häradsökonomiska kartan från cirka 1900.

Illustration: Sören T Eriksson.

Skolplikten infördes i Sverige med folkskolestadgan 1842, för att ge baskunskaper i olika ämnen. Skolan förr i tiden såg mycket annorlunda ut jämfört med dagens skola.

Undervisningen hade stort fokus på disciplin och ordning och fokuserade på läsning, skrivning, räkning, geografi, historia, kristendomskunskap och hantverk.

Bärbo fick sin första skola redan 1829 då Sophie Eleonora Jennings donerade den Jenningska skolan i Täckhammar. Det var från början herrgårdarna Täckhammar, Tista och Näås som stod för byggandet, och undervisningen, innan socknen/kommunen tog över ansvaret för skolverksamheten.

Jenningska skolan

*Bild från tidigt 1900-tal.
Foto: Sörmlands museum.*

Bild från 2023. Foto: Sören T Eriksson.

Delar av Råby, Helgona och Bärbo socknar fick en gemensam skola 1829. Det var friherrinnan Sophie Eleonora Jennings på Täckhammar som donerade medel för att bygga en folkskola vid Täckhammars kvarn. Jennings donerade även vid sin död 1837 dels en summa motsvarande 20 tunnor spannmål årligen till lärarlön, dels 1000 riksdaler banco, där avkastningen skulle användas till läroböcker och fastighetsunderhåll.

Undervisningen i Jenningska skolan bedrevs 1829 – 1888.

Byggnaden har också varit missionshus där det bland annat bedrevs söndagsskola.

Bärbo socken hade en del kostnader för Jenningska skolan, vilket framgår av ett protokoll från 1864:

- Till Täckhammar för material till Jenningska skolan, 75,00
- Betalt till enkan Wahlström för städning i Jenningska skolan, ½ tunna råg, 6,50
- Bidrag till terminsavgifter för 16 barn till Jenningska skolan, 9,00

Idag är Jenningska skolan privatbostad.

Täckhammars skola

Täckhammars skola cirka 1925.
Foto: Sörmlands museum.

Av Täckhammars skola finns bara flaggstångsfundamentet kvar.
Foto: Sören Eriksson.

Skolan donerades 1888 av dåvarande ägaren till Täckhammar, David Böklin, och ersatte Jenningska skolan. Foto: Sörmlands museum.

Birgit Ryrvall berättar i Bärbo-pärmen om sin skolgång:

“Jag började i skolan 1938. Inga-Lisa gick då redan i andra klass. Vår lärarinna i första och andra klass var Ebba Åkerström, som också hade undervisat min pappa när han började i skolan.

Vi gick i Täckhammars skola där också barn från Råby och Helgona gick. Klasserna tre till sex undervisades då av Hulda Mannerstedt. När jag började tredje klass hade Hulda Mannerstedt slutat och vår lärare blev då Anna Granqvist, som flyttat från Bärbo skola till Täckhammar.

Vi fick lite ytterligare undervisning senare i fortsättningsskolan, som pågick i sex veckor på vintern när övriga barn hade jullov. På sommaren efteråt fick vi flickor gå i skolkök några veckor. Pojkarna fick gå en sex veckors kurs till i fortsättningsskolan vintern därpå.”

Ingvar Johansson berättar i samma publikation:

“År 1936 började jag i Täckhammars skola. Första och andra klass gick vi i samma klassrum. Vi var åtta elever i min klass. Eleverna i tredje, fjärde, femte och sjätte klass gick i en annan skolsal.

I skolhuset fanns två lärarbostäder. Under krigsåren var militären förlagda i vår skola, då fick vi vara i de gamla skolorna som låg en bit därifrån.”

“Det var mycket kalla vintrar, -36° ibland, året innan jag slutade folkskolan 1942. Skolsalarna värmdes med vedeldade järnkaminer, voden sågades och höggs vid Täckhammar och kördes med hästkärror till vedhuset.

Fortsättningsskolan gick jag i [Bärbo kyrkskola](#) hösten 1942; tre veckor i december, tre veckor i januari 1943, tre veckor i december 1943 och tre veckor i januari 1944.”

Täckhammars skola brändes ner av brandkåren 1963.

Nääs småskola

Nääs småskola 1925.
Foto: Sörmlands museum.

Oxhagen (Nääs småskola) 2022.
Foto: Sören T Eriksson.

Skolan byggdes 1882 och var i bruk in på 1930-talet. Den första läraren hette Helena Amalia Andersson (f. 1861). Hon kom till Nääs småskola 1885 och slutade 1924 då hon efterträddes av Rut Flodin (f. 1901). Rut Flodin fick sin tjänst i skolan 1924 och flyttade dit med sina föräldrar, skomakaren Karl Johan Flodin (f. 1864) och Amanda Josefina Persson (f. 1868).

Nils Wachtmeister berättar i Bärbo-pärmen:

“Skolan var en B-skola, det vill säga två klasser i samma skolsal. Vi var sju i andra klass och nio nybörjare i första klass. Det var aldrig några problem. När fröken Flodin läste med förstaklassarna så hade vi välskrivning i andra klass. För välskrivningen hade vi ett pennskaft där man satte fast en “stålpenna” som sedan doppades i det bläckhorn som fanns i varje pulpet.”

I pärmen berättar också Märta Gellerstedt f. Larsson:

“Ingrid och jag gick i Nääs småskola, det som numera kallas Oxhagen. Fröken Flodin lärde oss läsa, skriva och räkna. Sedan kom vi till storskolan, klass tre och fyra, i huset där Bärbogården nu finns.”

Nääs småskola användes även som söndagsskola där läraren Rut Flodin hade hjälp av Rut Eriksson, som var musikalisk och spelade orgel.

Efter att skolan lagts ner på 30-talet ändrades namnet på fastigheten till Oxhagen. Skolan återuppstod under beredskapstiden 1939–1945 då militären förlades i de ordinarie skolorna.

Idag är fastigheten privatägd.

Bärbo gamla kyrkskola

Bärbo gamla kyrkskola 1925.
Foto: Sörmlands museum.

Bärbogården 2019. Foto: Sören T Eriksson.

Bärbo gamla kyrkskola – nuvarande Bärbogården – ligger alldeles bredvid kyrkan och med en vidsträckt utsikt över Nääs och sjön Långhalsen. De äldre generationerna av läsarna minns säkert festerna och andra begivenheter, som traktens olika föreningar anordnade där. Idag är Bärbogården församlingshem i Svenska kyrkan.

Ursprungligen var byggnaden ett sockenmagasin, som byggdes om till kyrkskola, där det bedrevs skolverksamhet mellan 1864 och 1960. Sockenmagasin började uppföras i Sverige på 1700-talet, så en kvalificerad gissning är att byggnaden är från den tiden. Kyrkskolan användes också till föreningsverksamhet och inrymde även en vaktmästarbostad och ett kommunalrum för f.d. Bärbo socken.

I ett sockenstämmoprotokoll från 1864 kan man läsa att Tista och Täckhammar bidragit med material och kontanta medel till skolbyggnaden och kommunalrummet. Skolan har också fått bidrag för mathållningen för Eva Lovisa Alexandersdotter från Nytorp och Källström i Norrtorpsstugan med tio öre per måltid. Eva Lovisas familj var tidigare torpare, nu inhyses hos korpral Netzel i Nytorp. Källström var soldat i Norrtorpsstugan och hade sex barn. Familjerna hade det sannolikt ganska knapert och fick därför hjälp till maten av socknen.

Bärbo kyrkskola 1905. Foto: Sörmlands museum.

Bärbo nya kyrkskola

Bärbo nya kyrkskola 1925.
Foto: Sörmlands museum.

Bärbo nya kyrkskola 2016.
Foto: Sören T Eriksson.

Bärbo kyrkskola byggdes 1914 och användes för skolverksamhet till 1969 och ersatte den gamla kyrkskolan som var belägen i nuvarande Bärbogården.

De första boende i skolan var folkskollärare Karl Linus Granqvist och hans hustru Anna Elisabet Elgkvist.

Under beredskapsåren var skolan stängd för undervisning som i stället bedrevs i Nääs skola (Oxhagen).

1943 tillträdde Dan Hansson tjänsten som folkskollärare och kantor och flyttade in i skolhuset och 1963 uppfördes en separat byggnad med matbespisning, toaletter, förråd med mera.

Bärbo skola lades ner efter vårterminen 1969.

1974 flyttade familjen Hansson från skolhuset som då såldes.

Idag är fastigheten privatägd.

>> Nils Wachtmeisters berättelse ur Bärbo-pärmen [När farfar började skolan](#)

Källor

Elof Andrén, Stigtomta En bygdeskildring
Bärbo-pärmen, Vårt Bärbo som vi minns det...
Sörmlands museums bildarkiv
Lantmäteriet, Häradsekonomska kartan 1897-1900

Text och redigering Sören T Eriksson